

MƏLUMAT TƏŞƏBBÜSÜ 2009

İNTERVÜERLƏR ÜÇÜN TƏLİMATLAR

Qafqaz Tədqiqatlar Resurs Mərkəzi ilə əməkdaşlıq etdiyiniz üçün təşəkkür edirik. Biz Azərbaycanda Avrasiya Əməkdaşlıq Fondunun proqramı olan qeyri-mənfəət profilli müstəqil araşdırma mərkəzini təmsil edirik. Bizim illik sorğumuz olan “Məlumat Təşəbbüsü” bizə ölkədə yaşayan insanların fikirlərini və şəraitlərini daha yaxşı başa düşməyimizə imkan verir.

Məlumat Təşəbbüsü 2009 anketində olan təlimatlardan əlavə bu sənəd sizə respondentlərdən soruşacağımız sualların məqsədləri və eləcə də ailə təsərrüfatının və müsahibəyə cəlb olunacaq respondentin seçilməsi ilə bağlı ətraflı məlumat verir. Nəticələrin doğruluğu üçün bütün bu təlimatlara əməl etmək vacibdir.

1. AİLƏ TƏSƏRRÜFATININ və RESPONDENTİN SEÇİLMƏSİ

Azərbaycan:

BİRİNCİ MƏRHƏLƏ: Seçmə üçün Başlanğıc Nöqtəsinin seçilməsi (SBN)

Hər bir klasterdə başlanğıc nöqtə həmin ərazidə yerləşən seçki məntəqəsi hesab olunur, yəni səsvermə zamanı seçkilərin keçirildiyi yer. Seçki məntəqəsinin binasından başlayaraq intervüerlər təsadüfi seçməyə başlaya bilərlər.

İKİNCİ MƏRHƏLƏ: Ailə təsərrüfatının seçilməsi

Məlumat Təşəbbüsü üçün, “Ailə” dedikdə **yaşadığı yerin hüquqi statusundan asılı olmayaraq vaxtının çox hissəsini birlikdə yaşayan və gəlir və xərclərini bölüşən insanlar nəzərdə tutulur.**

Intervüer başlanğıc seçki məntəqəsi ilə üzbə-üz dayanmalı və sağ istiqamətdə hərəkət etməlidir. Bir ailə yaşayan həyat evləri olan ərazilərdə, intervüer müsahibə aparmaq üçün hər **yeddinci ev** baş çəkməlidir və bu zaman yaşayış binası olmayan tikililər (məs: məktəb, xəstəxana və s.) nəzərə alınmamalıdır və intervüer yalnız yaşayış üçün nəzərdə tutulan tikililəri nəzərə almalıdır.

Intervüerin gedəcəyi ilk ev başlanğıc nöqtədən sonra gələn **yeddinci ev** olmalıdır.

Əgər yol kəsişməsinə rast gəlinərsə, intervüer sağa dönməli və bu yeni küçə üzrə irəliləməyə davam etməlidir.

Əgər intervüerin baş çəkməli olduğu ev mənzillərdən ibarət blokdursa, bu zaman intervüer sonuncu mərtəbədə başlamalı və ilk müsahibəni sonuncu mərtəbədə yerləşən və pilləkanın sağ tərəfində olan birinci ev ilə aparmalıdır. Bundan sonra, intervüer pilləkan ilə aşağıya enməli və hər **9 evdən bir** müsahibə aparmalıdır. Dəhliz sistemi olan mənzillərin olduğu bloklarda, intervüer yenə də pilləkanın sağında yerləşən mənzilləri koridorun sonuna kimi saymalıdır və daha sonra aşağıdakı mərtəbə də yenə də pilləkanlardan sağdan olmaqla mənzillər ilə davam etməlidir.

Əgər ilkin seçmə vahidi ən azı 5 və yaxud da daha çox mərtəbəli binadırsa, intervüer yenə də seçilmiş binanın **ən sonuncu mərtəbəsindən** başlamalı və ilk müsahibəni də ən sonuncu mərtəbədə yerləşən və pilləkandan sağda olan mənzil ilə aparmalıdır. Bundan sonra intervüer aşağı mərtəbəyə doğru hər **14-cü** evdən bir müsahibəni davam etdirməlidir.

Cavabsızlıq olarsa, intervüer anketin Üz Səhifəsinin sonunda olan **Cavabsızlıq Formasını** doldurmalıdır və göstərilən təlimatlara uyğun şəkildə prosesi davam etdirməlidir və ilkin seçmə vahidinin növündən asılı olmayaraq cavabsızlıq kimi sənədləşdirilən evdən sonra irəlilədiyi istiqamətdə **3-cü** evə baş çəkməlidir. Nəzərə alın ki, hər bir ilkin seçmə vahidində olan müsahibələrin ümumi sayına cavabsızlıq kimi qeyd olunan anketlər də daxildir, yəni Bakıda hər bir klasterdə cavabsızlıq halları da daxil olmaqla ümumilikdə 17 müsahibə, paytaxtdan kənar şəhər və kənd yerlərində isə ümumilikdə 25 müsahibə keçirilməlidir.

EYNI ÜNVANDA BIRDƏN ARTIQA AİLƏ YAŞAYAN HALLARDA SEÇİMİN APARILMASI

Seçilmiş ailəyə baş çəkən zaman, intervüer ilk öncə gərək soruşsun: **«Bu mənzildə neçə ailə yaşayır?»**

Əgər bu yaşayış yerində birdən çox ailə yaşayırsa, bu evdə yaşayan bütün ailələrin başçılarının doğum tarixlərini soruşun və müsahibəni ailə başçısının ad günü ən axırncı qeyd olunan ailə ilə keçirdin. Əgər hər hansı bir səbəb üzündən həmin ailə sorğuda iştirak etməkdən imtina edərsə, **HEÇ BİR HALDA** həmin mənzildə yaşayan digər bir ailə ilə müsahibə aparmağa **CƏHD ETMƏYİN**, və bunu cavabsızlıq kimi qeydə alın.

Əgər bir evdə yaşayan iki ailə başçısının doğum günləri eyni günə təsadüf edərsə bu zaman qəpik atıb təsadüfi formada onlardan birini seçə və müsahibəni həmin ailə başçısının ailəsi ilə apara bilərsiniz. Yenə də, əgər ailə hər hansı bir səbəb üzündən sorğuda iştirak etməkdən imtina edərsə və yaxud da həmin ailədə müsahibə aparmaq mümkün deyilsə, **HEÇ BİR HALDA** həmin mənzildə yaşayan digər bir ailə ilə müsahibə aparmağa **CƏHD ETMƏYİN**, və bunu cavabsızlıq kimi qeydə alın.

ÜÇÜNCÜ MƏRHƏLƏ: Respondentin seçilməsi

Zəhmət olmasa anketin üz səhifəsində olan ətraflı şəkildə izah olunan təlimatlara əməl edərək respondent seçin.

2. SORĞU ANKETİ İLƏ BAĞLI TƏLİMATLAR

Ümumi Tələblər

Məlumat Təşəbbüsü 2009 anketi 8 hissədən ibarətdir və bunlardan 5-i Əsas digər 3-ü isə Rotasiya olunan bölmələrdir. Bundan başqa, anketin sonunda respondentin İntervüer tərəfindən qiymətləndirilməsi üçün Forma yerləşdirilib. Hər bir anketin özünün ayrıca Üz Səhifəsi var. **Cavabsızlıq forması** Üz səhifəsinin bir hissəsidir.

Nəzərinizə çatdırırıq ki, anketlər yalnız qələm ilə doldurulmalıdır. Karandaş ilə doldurulan anketlər qəbul olunmayacaq.

Bütün anket boyu, sualların mətni (yəni ki, sizin respondentə ünvanladığınız mətn) **balaca hərflərlə və tünd qara rənglə**. Sahə işi zamanı respondentlərə sualların mətnlərini **anketdə yazıldığı kimi** oxumaq lazımdır. Sualların əzbərlənməsinə ehtiyac yoxdur. Siz sualların hər birini sərbəst olaraq anketdən oxuya bilərsiniz.

Anketin hər bir bölməsi xüsusi olaraq adlandırılıb. Bununla belə, bölmə adları böyük hərflərlə yazıldığı üçün, siz onları respondentlərə OXUMAMALISINIZ. Lakin, bölmənin əvvəlində və sonunda **qara şriftlə və kiçik hərflərlə** yazılmış giriş və yekun cümlələrini oxumaq lazımdır. Bölmə adları böyük şriftlərlə yazılıb ki, sizə müsahibə zamanı asan olsun.

Nəzərə alın ki, biz heç vaxt respondentləri, onların biliklərini yoxlamırıq və yaxud da hər hansı bir mənada onları qiymətləndirmirik. Bizim öyrənmək istədiyimiz onların nə düşüdükləridir. Ona görə də heç bir halda müsahibə zamanı onlara kömək etməyin. Sadəcə olaraq əmin olun ki, onların fikirlərini diqqətlə qeydə alarsınız və heç vaxt hər hansı bir sualla bağlı şərh gətirməyin. Sizin işiniz respondentə qulaq asıb ona öz fikrini bildirməsinə yardımçı olmaqdır. Bu istənilən fikir ola bilər.

Nə müsahibədən əvvəl, nə müsahibə zamanı, nə də ki, müsahibədən sonra respondent anketə **baxmamalıdır**. Onlar yalnız sizin verdiyiniz suallara qulaq asmalı və cavab verməlidirlər. Əgər respondent xahiş edərsə, siz sualı təkrarlamaq bilərsiniz və bu zaman yenə də **sualı anketdə olduğu kimi oxumaq lazımdır**. Heç bir halda sualın oxunuşunda dəyişiklik etmək olmaz. Əgər sualın qoyuluşu ilə bağlı hər hansı bir qeydiniz olarsa, bu zaman supervayzor və yaxud da QTRM ofisi ilə əlaqə saxlaya bilərsiniz və yaxud da anketin kənarlarında qeydlər apara bilərsiniz. Lakin, 2009-cu il sahə işi zamanı sualların qoyuluşları ilə bağlı heç bir dəyişiklik etmək olmaz; bütün anketlər bu təlimatlara uyğun olaraq doldurulmalıdır.

Bir daha təkrar edirik ki, respondent **anketdə yazılanlara baxmamalıdır**. Respondentin anketə baxa bilməməsi üçün, müsahibə zamanı elə mövqə seçin ki, respondentin anketə baxa bilməsi mümkün olmasın.

Bu təlimatlarda göstərilən hallar **istisna olmaqla**, anketdə istifadə olunan sözlərlə bağlı hər hansı bir izahat vermək olmaz, hətta əgər siz hesab edirsinizsə ki, siz bunu edə bilərsiniz. Bütün digər hallarda respondent sualı başa düşmədiyi zaman, sualı yenidən yazıldığı kimi təkrar edin, lakin hər hansı bir izahat gətirməkdən çəkinin. **Bu nəticələrin müqayisə oluna bilən olması üçün çox vacibdir.**

Sualların mətninin içində altında xətt çəkilmiş sözlər gördükdə, xahiş olunur sualı oxuyarkən bu kimi sözləri xüsusi vurğu ilə söyləyəsınız.

Anketin ierisində təlimatlar daha ətraflı ekild göstərilmişdir v sualların əksəriyyəti ilə baėlı sizin n etməli olduėunuz aıq ekild izah olunur. Bu təlimatlar böyük rifflrl yazılıb v təlimatın əvvəlində **[INTERVÜER!]** sz yazılıb. Müsahibə zamanı bu təlimatları respondentə OXUMAYIN, unki onlar respondent n deyil, sizin n nəzərdə tutulub və bu tlimalara yaxından əməl etmək vacibdir. Təlimatlar əməl edilmədən sizin tərəfdən doldurulan v təqdim edilən anketlər lėv oluna bilər.

Sorėu anketi boyunca, respondentin cavabını kodladırmaq n rəqəmlərdən və yaxud da Latin əlifbasından olan hərflərdən istifadə olunur. Əksər hallarda rəqəmlərdən istifadə olunur, lakin bir sıra hallarda (məlumatların bazaya daxil edilməsi səbəblərinə görə) rəqəmlərin əvəzinə latın əlifbasından olan hərflərdən istifadə olunur. Siz bu hərflərlə rəqəmlərlə ildiyiniz kimi ilmlisiniz, yəni ki, sadəcə olaraq respondentin cavabına (və ya cavablarına) uyėun gələn kodu (və yaxud da kodları) dövrəyə alın.

Bütün anket boyu, göstərilən hallar istisna olmaqla “Bilmirəm” n ‘98’ v “Cavab verməkdən imtina edirəm” n isə ‘99’ kodunu istifadə edin. Bu variantlar respondentə bildirilmmlidir.

Əgər bizə lazım olarsa ki, respondent cavab variantlarını grsn, bu zaman biz KART-lardan istifadə edirik. Bu KART-lar respondentə verilir və respondent fikrinə uyėun cavab variantı (və yaxud da variantları) sen kimi onlarda qalır.

“KART GÖSTƏRİN” deyilən hallarda, siz müvafiq nmrl kartı respondentə göstərməlisiniz. Bundan başqa, əgər respondent xahiş edərsə, siz kartda göstərilən cavab variantlarını oxuya da bilərsiniz. Lakin, unutmayın ki, “Bilmirəm” v “Cavab verməkdən imtina edirəm” variantları heç vaxt kartda olmur, və “Digər” variantı isə yalnız müstəsna hallarda karta daxil edilib, və bu variantlar kartda olmadıėı zaman, siz onları oxumamalısınız. Kartda yazılanları dəyişdirmək və yaxud da ora əlavələr etmək qadaėandır. Bu Məlumat Tbbs 2009 layihəsi rivsində keçiriləcək bir neçə min müsahibənin nəticələrinin müqayisə oluna bilən olması n olduėca vacibdir.

KARTDAN istifadə edən zaman, əmin olmaq lazımdır ki, respondentlər KARTDA göstərilən bütün cavab variantlarını oxusunlar və yalnız bundan sonra sualı cavablandırsınlar. Respondent KARTDAN bütün variantları oxumadan onun cavabını qəbul etməyin.

Sizə GÖSTƏRİŞ KARTLARININ bir nüsxəsi veriləcək. Çalışın respondent KARTIN üzərində heç nə yazmasın və yaxud da dövrəyə almasın, unki bu KARTLARDAN sizin müsahibə aparacaėınız bütün respondentlər istifadə edəcək və hər dəfə siz KARTI respondentə təqdim etdiyiniz zaman, o, təmiz olmalı və üzərində heç bir qeyd olmamalıdır.

Tlimalarda “OXUYUN” deyilən hallarda, siz “Digər”, “Bilmirəm” v “Cavab verməkdən imtina edirəm” variantları **istisna olmaqla** digər cavab variantlarını oxumalısınız. min olun ki, respondentin cavabını qəbul etməmişdən öncə bütün cavab variantlarını oxumusunuz. Əksər hallarda, təlimatda “OXUYUN” deyildikdə, siz yalnız bir cavab qəbul edə bilərsiniz. Bununla belə, anketdə göstərilən tlimalarda bəzi suallarla baėlı birdən çox cavab qəbul etməyə də icazə verilir. Bu təlimatı nəzərə almamaq sonda təqdim etdiyiniz anketin lėv edilməsinə gətirib çıxarır.

Anket boyunca, Cədvəllərin ierisində ox işarələri əlavə edilib, hansı ki, sizə hər bir cədvəlin hansı istiqamətdə doldurulmalı olduėunu göstərir. Bu oxların göstərdiyi istiqamətlərə əməl edin.

Sual xsusı bir SAY ilə baėlı olarsa (məsələn, ailə üzvlərinin sayı), demək bizə lazım olan xsusı bir saydır, hər hansı bir interval deyil. Əgər respondent cavabını interval kimi təqdim edirsə (məsələn, 12-15 il təhsil), ondan xahiş edin bir rəqəm söyləsin, htt əgər bu rəqəm təxmini rəqəm olsa da. Anketdə heç bir interval formasında rəqəm daxil **edə bilmərsiniz**.

Anketin hansı dildə olmasından asılı olmayaraq, /Ölkə/ görəndə, müsahibənin keçirildiyi ölkənin adını çəkin.

ÜZ SƏHİFƏSİ

Üz səhifəsinin birinci səhifəsində **V1**-dən **V4**- kimi olan bölmələr supervayzor tərəfindən doldurulmalıdır. Zəhmət olmasa şəxsi kodunuzu **V5** bölməsinə daxil edin, və sahə işi davam etdikcə, **V6**, **V7**, və **V8** bölmələrini də lazım gələrsə doldurun. Lakin, əgər müsahibə ailəyə birinci gedişdən sonra tamamlanıbsa, xahiş olunur yalnız **V6**-nı doldurun, və **V7** və **V8**-i DOLDURMAYIN. Eləcə də, əgər müsahibə ikinci gedişdən sonra tamamlanıbsa, **V6** və **V7** bölmələri doldurulmalı, **V8** isə boş buraxılmalıdır. YALNIZ üç dəfə gediş olan hallarda, bütün bölmələr (**V6**, **V7**, və **V8**) doldurulmalıdır.

Sorğunun məqsədlərini izah edən, ailənin sorğuda iştirak etməsi ilə bağlı xahiş və respondentin nəticələrinin gizli saxlanılacağına dair giriş hissəni əzbərləmək lazımdır.

Çox vacib olan məsələlərdən biri də bu sorğu çərçivəsində nəzərdə tutulan **ailənin tərifinin** sizin və söhbət apardığınız ailə üzvü tərəfindən düzgün başa düşülməsidir. Bu tərif Üz səhifəsinin 2-ci səhifəsində verilib: “**ailə**” dedikdə yaşayış yerinin hüquqi statusundan asılı olmayaraq hal-hazırda vaxtının çox hissəsini birlikdə yaşayan və gəlir və xərclərini bölüşən insanlar nəzərdə tutulur. Ona görə də, bu tərif ailə üzvü olub amma hal-hazırda xaricdə və yaxud da ölkənin digər yerlərində yaşayan şəxsləri nəzərdə tutmur. **V9**-da soruşulan ailə üzvlərinin sırasına hal hazırda həmin yaşayış yerində yaşamayan ailə üzvləri aid edilmir, onlar ən yaxın qohumluq əlaqələri olan insanlar olsa da belə (məs. həyat yoldaşı; valideynləri və s.). Digər tərəfdən də, hal-hazırda eyni evdə yaşayan ailənin bütün üzvlərinə **eləcə də** sizin söhbət elədiyiniz ailə üzvü, yaşlılar, balaca uşaqlar VƏ körpələr (əgər varsa), hamısı ailə üzvlərinin sayılmasında nəzərə alınmalıdır, amma əmin olmaq lazımdır ki, onlar da bu evdə yaşayırlar.

V10a və **V10b** sualları və eləcə də Üz səhifəsinin 2-ci və 3-cü səhifəsində olan Cədvəllər müsahibəyə ediləcək ailə üzvünün yəni respondentin seçilməsi üçündür. Xahiş olunur Üz səhifəsində verilən təlimatlara əməl edin. Cədvəl V10-nun sonuncu sütununda seçilmiş ailə üzvünü kodlaşdırmaq lazımdır. Əks halda, anket ləğv oluna bilər.

Əgər müsahibə ailəyə ilk gedişdən sonra tamamlanıbsa, Üz səhifəsinin 4-cü və 5-ci səhifələrində olan **Cavabsızlıq Forması** DOLDURULMAMALIDIR. Digər hallarda, bu forma verilən təlimatlara uyğun şəkildə doldurulmalıdır.

ANKET

Üz səhifəsindən **Ölkə kodunu / Ev təsərrüfatının identifikasiya nömrəsini** anketə köçürtməyi unutmayın. Bu Supervayzorun DEYİL, sizin məsuliyyətinizdir.

Çalışın kifayət qədər sakit və rahat bir otaqda əyləşəsiniz. Sizinlə yalnız seçilmiş respondent olmalıdır və kənar bir şəxs iştirak etməməlidir. Əgər bu mümkün deyilsə, siz müsahibənin sonunda bu haqda bildirməlisiniz; lakin, çalışın müsahibə zamanı yalnız siz və respondentdən başqa adamlar iştirak etməsinlər. Siz və respondent artıq rahat yerləşdikdən sonra, müsahibənin dili müəyyənləşdirildikdən və Üz səhifəsinin **L1** sualında qeydlər apardıqdan sonra, müsahibəyə başlamaq olar. Müsahibənin tarixini (sual **T1**) və başladığı vaxtını (sual **T2**) göstərilən yerlərdə qeyd edin. Müsahibənin başladığı vaxtı yazmağı gecikdirməyin, çünki müsahibəni bitirdikdən sonra böyük ehtimalla siz dəqiq başlama tarixini xatırlaya bilməyəcəksiniz.

Bölmə M: XƏBƏR MEDİASI

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, **qara və kiçik şriftlərlə** verilən sualların mətnlərini oxumaq lazımdır. Bölmənin adını OXUMAYIN və bölmə başlığından dərhal sonra gələn ilk sual cümləsi ilə başlayın.

Bu bölmədə, biz xəbər mediası ilə maraqlanırıq, yəni ki, respondentin /**ölkədə**/ baş verən cari hadisələr ilə bağlı istifadə etdiyi məlumat mənbələri. Baxmayaraq ki, respondent bir sıra Televiziya proqramlarına baxa bilər, bizi **xəbərlərdən** savayı digər televiziya proqramları maraqlandırmır.

Bölmə N: SOSIAL ŞƏBƏKƏLƏR

Sual N4

Bu sualda bizi maraqlandıran bank və yaxud da digər maliyyə institutundan DEYİL, yalnız şəxslərdən alınan borc pul maraqlandırır.

Sual N7 – N10

Bu suallarda bizi respondentin ailə üzvlərindən və yaxud da yaxın qohumlarından hansı vəzifədə **işləməsindən asılı olmayaraq** hal-hazırda bu təşkilatların birində işləyib işləməməsi maraqlandırır. Bizi maraqlandıran yeganə fakt onların belə təşkilatlarda işləyib-İşləməməsidir, yəni hər hansı bir işi icra etməsidir. Respondentin ailə üzvünün və yaxud da yaxın qohumunun həmin idarədə başçı və yaxud da sürücü vəzifəsində olmasından asılı olmayaraq, cavab “Bəli” (kod “1”) olmalıdır.

Əgər respondent özü bu təşkilatlardan birində işləyirsə, “1” (“Bəli”) kodunu dairəyə alın.

Sual N7

“yerli hakimiyyət” dedikdə, kənd, şəhər, qəsəbə və yaxud da rayon səviyyəsində idarəetmə qurumları nəzərdə tutulur. Ölkə səviyyəsində olan mərkəzi hakimiyyətdən **başqa** digər növ yerli hakimiyyət. Siz bu fərqi respondentə burada verilən tərifi uyğun olaraq izah edə bilərsiniz.

Əgər respondentin yaxın qohumu kənd şurasında işləyirsə, bu suala cavab “Bəli” (Kod “1”) olmalıdır. Eyni şey respondentin yaxın qohumunun böyük şəhərin və yaxud da paytaxtda olan icra hakimiyyəti idarəsində işlədiyi hallara da aiddir.

Bölmə J: MƏŞĞULLUQ

Sual J2

İş dedikdə, tək cə işə götürən ilə yazılı müqaviləyə əsaslanan rəsmi iş yeri deyil, respondentin qeyri-rəsmi şəraitdə gördüyü və əvəzində əmək haqqı aldığı istənilən növ iş nəzərdə tutulur. Özünün iş yeri olması da bu sorğunun çərçivəsində məşğulluğun bir növü sayılır, çünki özünün işi olan adam da işləyir və qazanc əldə edir. Ona görə də, xırda ticarətçilər də və öz işi olub kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan və istehsal etdikləri məhsulları sataraq qazanc əldə edən adamlar da iş olan kimi sayılırlar.

Sual J3

Əgər respondentin bir neçə işi olarsa, ondan yalnız əsas hesab etdiyi iş yeri haqqında soruşun. Adətən, əsas iş yeri onun ən çox qazanc əldə etdiyi yer olacaq; və yaxud da, bu iş yeri daha stabil və daimi hesab edilən iş yeridir. Buraxın respondent özü hansı işi əsas olaraq hesab etdiyini özü müəyyənləşdirsin. Bu sualda yalnız bir cavab qəbul edin.

Həmçinin bunu da nəzərə alın ki, şəxsi iş yerinin olması ilə bağlı hər iki kateqoriyaya ('1' və '2') əsas işi özünün və yaxud da digər bir şəxsin mülkiyyətində olan torpaq ərazisində işləməkdən ibarətdir.

3 və 4-cü variantlarda olan "yerli" biznes dedikdə, "beynəlxalq" səviyyədə biznes fəaliyyətindən fərqli olaraq göstərilən ölkənin və yaxud da rayon və şəhərin sərhədləri daxilində fəaliyyət göstərən biznes fəaliyyəti nəzərdə tutulur.

Sual J9

Bu sualda, bizi respondentin qazandığı faktiki "net" gəlir maraqlandırır.

Sual J10

Bu kreditə dükanlardan uzun müddətli istifadə oluna bilən əşyalar, mebel və s. kimi şeylər alan zaman orada təklif olunan "yerindəcə dərhal kredit" və yaxud da "ödəmə planı" daxildir.

Bölmə P: SİYASİ BAXIŞLAR

Sual P2

"Daxili siyasət" dedikdə ölkə səviyyəsində siyasi prosesləri ehtiva edən siyasi hadisələr nəzərdə tutulur (Parlament, İcra Hakimiyyəti, Nazirliklər). Bu hadisələrə beynəlxalq səviyyədə olan məsələlər şamil edilmir və nadir hallarda yerli səviyyədə olan məsələlər ilə bağlı olur.

Sual P3

"Yerli siyasət" dedikdə müəyyən region və yaxud da ölkənin müəyyən bir yaşayış məntəqəsi çərçivəsində baş verən siyasi hadisələr nəzərdə tutulur (məsələn, merin qərarı). Bir qayda olaraq, bu kimi hadisələr yerli əhəmiyyət daşıyır.

Sual P4

Bu sualda, siz hər bir müsahibə zamanı göstərilən institutlar arasında rotasiya etməyiniz tələb olunur – yəni ki, birinci müsahibəni 1 nömrəli insitut ilə (Ordu), İkinci müsahibəni isə 16-cı institut (Birləşmiş Millətlər Təşkilatı) ilə başlayın. Eləcə də, yenə üçüncü müsahibəni 1-ci institut (Ordu) ilə, 4-cü müsahibəni isə 16-cı institut ilə başlayın və beləcə davam edin. Bütün anketlərdə rotasiya kodu göstərilmişdir.

Sual P6a and P6b

Anketdə göstərilən cavab variantlarını oxumayın. Respondent suala sizin tərəfdən köməklik olmadan cavab verməlidir.

Bölmə D: RESPONDENTİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Sual D1

Anketdə göstərilən cavab variantlarını oxumayın. Bu sual üçün yalnız bir cavab qəbul edilə bilər.

Gürcüstanda, əgər respondent “Mingrelian” və yaxud da “Svan” cavabları verərsə, siz “Gürcü” (kod ‘3’) dövrəyə alın, çünki etnik olaraq Mingrelianlar və Svanlar Gürcülərdən fərqli qruplar deyil.

Sual D2

Gürcüstanda, əgər respondent “Mingrelian” və yaxud da “Svan” dilini seçərsə, “digər dillər”-i (kod ‘6’) dövrəyə alın.

Sual D3

Burada respondentin formal təhsildə cəlb olunduğu birinci sınıfdən ən sonuncu təhsil səviyyəsinə kimi olan akademik illərin sayını (tədris müəssisələrində respondentin keçirdiyi illərin sayı) yazın .

Əgər təhsil prosesində intervallar varsa, bu interval nəzərə alınmamalıdır. Məsələn: Əgər respondent orta məktəbdə 9 il təhsil almışdırsa və sonradan texnikumda daha 3 il oxumuşdursa, bu zaman cavab təhsil illərinin ümumi sayıdır yəni (9+3=) 12 il. Əgər şəxs orta məktəbdə 1989-2000-ci illər ərzində 11 il oxumuşdursa və məktəbi bitirən kimi təhsilini sonradan 2000-2005-ci illərdə ali məktəbdə davam etdirib, bu zaman bu şəxsin təhsil üçün sərf etdiyi illərin ümumi sayı (11+5=) 16 ildir.

Digər tərəfdən, əgər şəxs 1989-2000-ci illər ərzində orta məktəbdə 11 il təhsili bitirdikdən sonra 4 il işləmişdirsə və daha sonra yenidən universitetə daxil olmuşdursa və orada 2004-2010 illər ərzində 6 il oxumuşdursa, bu zaman təhsil illərinin ümumi sayına arada işə sərf olunan 4 il daxil deyil. Əksinə, bu şəxs üçün təhsil illərinin ümumi sayı (11+6=) 17 ildir.

Orta məktəbdə 11 il təhsil alan və məktəbi bitirdikdən dərhal sonra təhsilini universitetdə 5 il davam etdirən və daha sonra aspirant səviyyəsində daha 4 il təhsilini davam etdirən şəxs üçün, ümumi təhsil illərinin sayı (11+5+4=) 20 ildir.

Burada yalnız **təhsil illərinin ümumi sayı** yazılmalıdır və orta məktəb ilə məktəbdən sonrakı təhsil arasında vaxtın necə bölüşdürülməsi nəzərə alınmamalıdır.

Bu sualda, bizi respondentin formal təhsil müəssisələrində keçirdiyi illərin sayı maraqlandırır və burada respondentin elmi dərəcə alıb-almaması önəmli deyil.

Nəzərə alın ki, siz burada təxmini interval yaza **bilmərsiniz** (məsələn, 10-12 il) – Siz yalnız respondentin təhsilə sərf etdiyi illərin dəqiq sayını yazmalısınız.

Sual D4, Cədvəl D4

Bu cədvəl sətir-bə-sətir doldurulmalıdır. Hər bir sıra sətirdə yalnız bir cavab qəbul edin. Əgər respondentin müvafiq xana üzrə baza biliyi yoxdursa ‘1’ kodunu dövrəyə alın.

Sual D14

Bizim öyrənmək istədiyimiz respondentin özünü bu dinlərin hər hansı birinin nümayəndəsi hesab edib etməməsidir, yəni ki, heç bir rəsmi üzvlükdən söhbət getmir.

Sual D16

“dini mərasimlər” dedikdə rəsmi dini tədbirlər (mərasimlər) nəzərdə tutulur.

Bölmə A: AİLƏNİN PASPORTU

Ailənin tərifi: Müsahibə boyu istifadə olunan ailənin tərifini təkrar edin. Bu sorğu çərçivəsində ailənin göstərilən tərifə uyğun gəlməsi üçün iki vacib şərt var:

- 1) İnsanların hal-hazırda vaxtlarının çox hissəsini birlikdə yaşamaları, və
- 2) İnsanların öz gəlir və xərclərini bölüşməsi.

Yalnız **bu iki** şərt təmin olunduqda, biz ailə haqqında danışa bilərik. Əgər bu şərtlərdən HƏR HANSI BİRİ pozularsa, bu ailə hesab EDILMIR.

Sual A1

Nəzərə alın ki, hazırki miqrantlar (ailə üzvü olub amma hal-hazırda bu ailə ilə birlikdə yaşamayan, və ən azı 3 ay bu evdə yaşamayanlar) bu sorğu çərçivəsində ailə üzvləri hesab edilmir. Burada bizi yalnız müsahibə keçirilən zaman bu ailədə yaşayan və yaxud da 3 aydan az olmaqla ailədən kənar yaşayan və 3 ay ərzində geri qayıdacaq insanlar maraqlandırır.

Elə hallar ola bilər ki, müsahibə keçirdiyiniz ailə iqtisadi cəhətdən digər bir ailə ilə bağlı ola bilər, amma bu ailələr birlikdə yaşayırlar (ən "klassik" nümunə olaraq böyük şəhərdə yaşayan və kənd yerlərində yaşayan valideynləri tərəfindən dəstəklənən tələbələrə göstərmək olar). Bu halda bizim sorğu çərçivəsində, istər daimi olsun, istərsə də müvəqqəti bunlar iki fərqli ailə hesab edirlər, çünki onlar bütün vaxtı birlikdə yaşayırlar.

Sual A1 – A10_H

Bu suallar olan cavablar **Cədvəl A1-in** (səhifə 41) müvafiq sütunlarında qeyd olunmalıdır. Bu Cədvəl **sətir-bə-sətir** doldurulmalıdır. Bu cədvəldə ailədə hal-hazırda yaşamayan və 3 aydan çox ailədən kənar olan ailə üzvləri ilə bağlı qeydlər aparılmır.

Birinci, **Cədvəl A1-in** ilk sırasında respondent haqqında məlumatları daxil edin. Anketdə, respondent ilə bağlı sualların sonunda böyük "R" hərfi yazılıb (məsələn, A3_R; A4_R, və A10_R sualına kimi). Digər ailə üzvləri ilə bağlı sualların sonunda böyük "H" hərfi yazılıb (məsələn, A3_H; A4_H, və s.). Bu suallar respondent haqqında suallar soruşulduqdan (**Cədvəl A1-in** birinci sırası tamamilə doldurulduqdan) **sonra** soruşulmalıdır. Əgər müsahibə apardığınız ailə bir nəfərdən ibarətdirsə, siz yalnız böyük "R" hərfi ilə bitən sualları soruşursunuz. Əgər müsahibə apardığınız ailədə bir nəfərdən çox adam yaşayırsa, siz əvvəlcə böyük "R" hərfi ilə bitən bütün sualları bir-bir soruşursunuz, və yalnız respondent ilə bağlı Cədvəl A1-in ilk sırasını doldurduqdan sonra, sonu böyük "H" hərfi ilə bitən bütün sualları bir-bir digər ailə üzvləri haqqında soruşursunuz.

Bu Cədvəli dolduran zaman, diqqətlə təlimatlara əməl edin və əmin olun ki, siz sualları düzgün qaydada soruşursunuz. Sütunlar arasında bir yerdən başqa yerə keçməyin hətta əgər respondent nizamsız qaydada suallara cavab verərsə. Əksinə, ondan xahiş edin suallara sizin verdiyiniz qaydada cavab versin və ona izah edin ki, sizin anketdə göstərilən təlimatlara əməl etməyiniz vacibdir.

KART A2

Bu kartda '1' kodu yoxdur, çünki, anketdə qeyd olunduğu kimi, respondent əvvəldəcən **Cədvəl A1-də** kodlaşdırılıb. KART '2' kodu ilə başlayır və bunu səhv olaraq BİLMƏYİN.

Sual A4

Bu sual üçün xüsusi KART (KART A4) nəzərdə tutulub, amma bu kart yalnız o halda istifadə olunmalıdır ki, siz artıq qəti əminsiz ki, respondent ailə üzvünün doğum tarixini dəqiq xatırlamır. Əvvəlcə çalışın dəqiq doğum tarixini ala bilərsiniz və yalnız bundan sonra siz bu KARTDAN istifadə edə bilərsiniz.

Sual A6

"Natamam orta məktəb təhsili" (3-cü variant) dedikdə, şəxsin orta və yaxud da yuxarı siniflərdə olub hələ də təhsilini tam proqram üzrə başa çatdırmadığı nəzərdə tutulur. Eləcə də, "Natamam ali təhsil" (6-cı

variant) dedikdə, şəxsin artıq ali məktəbdə təhsil almağa başladığı və hələ də oranı proqram üzrə bitirmədiyi hallar nəzərdə tutulur.

“Tam ali təhsil” (7-ci variant) dedikdə istənilən məktəbdən və yaxud da universitetdən sonra əldə edilən dərəcə nəzərdə tutulur, istər “Mütəxəssis,” “Bakalavr” istərsə də “Magistr”. Lakin bu 8-ci variantda olan *elmər namizədi* və yaxud da *elmlər doktoruna* ekvivalent olan “Elmi dərəcədən” fərqlənir.

Sual A7

Bu sual 14 yaşında və yaxud da ondan yuxarı olan bütün ailə üzvləri haqqında soruşulmalıdır, çünki 14 yaşdan aşağı olan uşaqların işləməsi və evə maddi gəlir gətirməsi adətən gözlənilmir. Ona görə də, **Cədvəl A1-in A4 Sütununa** baxın və **A7** sualını yalnız o halda soruşun ki, şəxsin doğum tarixi 1995-ci ilədəkdir. Əgər **A4 Sütununda** doğum tarixi 1996 və 2009-cu illər arasına düşərsə, bu sualı soruşmayın və Cədvəl A1-in müvafiq xanasını boş saxlayın.

“İşləyir” dedikdə, təkcə işə götürən ilə yazılı müqaviləyə əsaslanan rəsmi iş yeri deyil, respondentin qeyri-rəsmi şəraitdə gördüyü və əvəzində əmək haqqı aldığı istənilən növ iş nəzərdə tutulur. Özünün iş yeri olması da bu sorğunun çərçivəsində məşğulluğun bir növü sayılır, çünki özünün işi olan adam da işləyir və qazanc əldə edir. Ona görə də, xırda ticarətçilər də və öz işi olub kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan və istehsal etdikləri məhsulları sataraq qazanc əldə edən adamlar da iş olan kimi sayılırlar.

Əgər şəxs müqavilə əsasında hərbi xidmət göstərsə olanlar da işləyir kimi sayılır. Əgər şəxs məcburi hərbi xidmətdədirsə, onlar işləyir kimi **SAYILMIR**.

Sual A8

Bizi respondentin şəxsi işi də daxil olmaqla hər hansı bir işdə işlədiyi illərin sayı maraqlandırır.

Sual A9

Bu sualı yaşı 16 və yaxud da ondan yuxarı olan ailə üzvləri haqqında soruşun, çünki 16 yaşdan aşağı olan uşaqların evli olması gözlənilmir. Ona görə də, **Cədvəl A1-in A4 Sütununa** baxın və yalnız əgər doğum ili 1993-cü ilə kimi olarsa A9 sualını soruşun. Əgər **A4 Sütununda** qeyd olunan doğum ili 1993 – 2009-cu illərə təsadüf edərsə, bu sualı verməyin və Cədvəlin müvafiq xanasını boş buraxın.

Nəzərə alın ki, müvafiq kartda (KART A9) “evlilik” üçün bir neçə kateqoriya istifadə edilir, və bizə lazım olan məlumat respondentlərin və yaxud da onların ailələrinin necə evlənmişdir, ona görə də “evlidir” cavabını qəbul etməyin; əvəzində respondentdən xahiş edin kartda olan “evli olmaq” ilə bağlı variantlardan birini seçin: ‘2’, ‘3’ və ya ‘4’-cü kod.

Bu KARTDA ‘7’-ci variant (“Ayrılmış”) daha əvvəl evlənmiş (istər dövlət nigahı yolu ilə və istərsə də dini mərasimlər və yaxud da hər iki yolla) və sonradan ayrılan yəni ki, artıq birlikdə yaşamayan cütlükləri nəzərdə tutur; ayrılmış olmaq hələ boşanmaq demək deyil, və ola bilsin bu cütlük yenidən bir araya gəlsin, amma hal-hazırda onlar *de-fakto* evli deyillər (baxmayaraq ki, onlar hələ də qanuni olaraq evlidirlər). Onlar bir ailə təşkil etmirlər və gəlir və xərclərini bölüşürlər.

Nəzərə alın ki, evli cütlüklər ayrı da yaşaya bilərlər (məsələn, həyat yoldaşlarından biri miqrant ola bilər), amma onlar özlərini evli hesab etdiklərindən və gəlir və xərclərini bölüşürlərsə, onlar evli hesab olunurlar.

Bölmə C: AİLƏNİN İQTİSADİ VƏZİYYƏTİ VƏ DAVRANIŞI

Sual C1

3-cü variantda “ev sahibi” dedikdə ailə üzvü nəzərdə tutulmur.

Elə hallar ola bilər ki, ev sahibi dövlət ola bilər (məsələn, ev hələ də özəlləşdirilməyib) və yaxud da evin sahibi respondentin işlədiyi şirkətdir. Belə olan hallarda, ‘4’-cü kodu dövrəyə alın.

Sual C2-C4

Nəzərə alın ki, **C2-dən C4-ə** kimi olan suallar dövlət tərəfindən təchiz olunan ictimai kommunal xidmətlərə aiddir. Bu suallar insanların evlərində öz şəxsi hesablarına quraşdırdıqları şəxsi təchizat

sistemləri haqqında deyil. Bu xidmətlərdən hər hansı birinə “qoşulu olmaq” dedikdə ailə təsərrüfatının texniki olaraq bu xidmətə qoşulu olub olmaması nəzərdə tutulur, və burada ailənin həmin bu xidmətdən istifadə edib etməməsi maraqlı deyil.

Cədvəl C2 sütün-bə sütün doldurulmalıdır.

“Borclu olduğu” (C4 Sütunu) dedikdə, güzəştli müddət keçdikdən SONRA olan borc nəzərdə tutulur. Məsələn, əgər ailə su təchizatı ilə bağlı keçən ay üçün pul ödəməlidirsə və ödəməni aparmaq üçün hələ 5 günü qalıbsa, bu zaman “borclu olmaq” kimi sayılır.

Sual C8a, C8b, C8c, Table C8

Əşyaları bir-bir oxuyun və cədvəli də sətir-bə-sətir oxuyun; hər bir əşya ilə bağlı respondentin cavabına uyğun gələn kodu yazın; respondentin ailəsinin sahib olduğu əşyaların sayını yazın, və ailənin sahib olduğu bütün əşyalar üzrə ən sonuncu modelin alındığı ili yazın.

Bizi yalnız normal işlək vəziyyətdə olan və ailə tərəfindən istifadə olunan əşyalar maraqlandırır və ona görə də məsələn əgər ailə işlək vəziyyətdə olmayan və evin bir yerində duran soyuducuya sahibdirsə, bu ‘2’ kodu (“Xeyr”) kimi qeyd olunmalıdır və bu zaman əlavə suallar soruşulmamalıdır.

Cədvəl C8 dolduran zaman, nəzərə alın ki, alınmış əşyanın istifadə edilmiş, və yaxud da təzə olması eləcə də nəgd və yaxud da kredit ilə alındığı və yaxud da bunun üçün kreditin məbləğinin tam ödənilib olub olmaması önəmli deyil. Bizi maraqlandıran ailənin belə bir əşyaya sahib olub olmamasıdır və əgər sahibdirsə – nə vaxtdan etibarən.

Lakin, elə hallar ola bilər ki, ailə əşyanı satın almayıb, amma hədiyyə kimi qəbul etmişdir, və yaxud da mübadilə formasında əldə etmişdir. Belə olan hallarda, ‘9997’ kodunu istifadə edin.

Sual C10

Bu sual tamamilə ailənin özünün fikrinə əsaslanır. Fərqi yoxdur ailə ətdən hər gün istehlak edir yoxsa yox – əgər onlar hesab edirlərsə ki, onlar kifayət qədər ət istehlak etmirlərsə və onun istehlakını məhdudlaşdırmağa məcbur olursa, bu zaman onun cavabı müvafiq surətdə qeydə alınmalıdır (və əksinə).

Bununla belə, əgər, ailə bu ərzaqlardan müəyyən birini ümumiyyətlə istehlak etmirsə (məsələn, vegetarianlar heç vaxt ət yemirlər), ailənin ümumiyyətlə istehlak etmədiyini hər bir ərzaq növü ilə bağlı ‘97’ kodunu istifadə edin.

Burada verilən sual ailənin alınan ərzaqlardan yaxud da özlərinin yetişdirdikləri məhsuldan istehlak etdikləri ilə bağlı deyil. Bu sual üçün ərzaq məhsullarının haradan gəlməsi önəmli deyil. Biz bilmək istəyirik ki, ailələr bu məhsulların istehlakını məhdudlaşdırmalı olurlar yoxsa yox.

Sual C11a

Burada ailənin istənilən növ pul ehtiyatı evdə nəgd formada saxlanılan və yaxud da bank hesabında olan məbləğ və s. nəzərdə tutulur. Biz məbləği müəyyənləşdirməyə çalışırıq, “pul ehtiyatı” dedikdə ailənin kənara qoyduğu və müəyyən müddətə xərcləmək niyyətində olmadığı pul nəzərdə tutulur.

Sual C11b

Əgər ailə üzvü qonşuluqda yerləşən dükandan yerində pul ödəmədən ərzaq ala bilirsə və sonradan bir neçə həftəyə həmin məbləği geri qaytara bilərsə, bu, qoyulmuş sual çərçivəsində borc kimi hesab edilir.

Sual C12

Bu sual ailənin ümumi illik qazancının gəldiyi mənbələrə aiddir. Cədvəl C12-də heç bir xana boş buraxılmamalıdır.

Sual C14 və C15

Bu suallar müsahibədə iştirak edən respondentin deyil, bütöv ailənin ümumi aylıq gəlir və xərcləri haqqındadır. Ona görə də respondentdən xahiş edin bütün ailə üzvlərinin gəlir və xərclərini xatırlasınlar.

Sual C22 və C23

Bu suallar respondentin özünün şəxsi fikirlərinə əsaslanır və yalnız ailələrin iqtisadi vəziyyətinin qiymətləndirilməsinə aiddir və heç bir təhsil səviyyəsi və yaxud da sosial vəziyyətin qiymətləndirilməsi nəzərdə tutulmur.

Sual C25

Bu sual respondentə görə ailəsinin normal həyat yaşaması üçün bəs edən gəlir məbləği haqqındadır. Biz bu halda “normal” sözünün tərifini vermirik, icazə verin respondent “normal” həyat anlayışını özü bildiyi kimi başa düşsün (baxmayaraq ki, biz xahiş etmirik ki, onlar bizə bunu izah etsinlər).

Sual T3

Müsahibənin sonunda, **T3** sualında müsahibənin bitdiyi vaxtı yazın.

INTERVÜERİN QIYMƏTLƏNDİRMƏ FORMASI

Sual W1-W11

Müsahibəni tamamladıqdan dərhal sonra bu formanı doldurun.

Əgər əlavə şərhləriniz və ya digər fikirləriniz varsa, əlavə bir vərəqə qeyd edin və sahə üzrə supervayzora və yaxud da QTRM, /Azərbaycan/ ofisinə çatdırın.

Diqqət!

**Sahə işi zamanı hər hansı bir çətinliklə üzləşərsinizsə,
Zəhmət olmasa supervayzorunuz ilə əlaqə saxlayın:**

[ADI]

Tel.:

* * *

QTRM, Azərbaycan ofisi ilə əməkdaşlıq etdiyiniz üçün sizə təşəkkür edirik və sizlərdən yüksək keyfiyyətlə doldurulmuş anketlər gözləyirik.

Əgər hər hansı bir çətinliklə və yaxud da gözlənilməz hallarla üzləşərsinizsə, QTRM, Azərbaycan ofisi ilə əlaqə yarada bilərsiniz:

Əlaqə üçün şəxs:

[Elşad Mikayılov]

Tel.: 050 624 29 38

E-mail: elshad@crrcenters.org